

Utjecaj društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece

Bandić, Leonie

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **VERN University / Sveučilište VERN**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:146:959748>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[VERN University Repository](#)

SVEUČILIŠTE VERN'

Zagreb

Cyber komunikacije i znanost o mreži

ZAVRŠNI RAD

**UTJECAJ DRUŠTVENIH MEDIJA NA SOCIJALNU I
EMOCIONALNU KOMPETENCIJU DJECE**

Leonie Bandić

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE VERN'

Preddiplomski sveučilišni studij

Cyber komunikacije i znanost o mreži

ZAVRŠNI RAD

**UTJECAJ DRUŠTVENIH MEDIJA NA SOCIJALNU I
EMOCIONALNU KOMPETENCIJU DJECE**

Mentorica: prof.dr. sc. Biljana Kašić

Studentica: Leonie Bandić

Zagreb, rujan, 2024.

SADRŽAJ

Sadržaj

Sažetak	i
Abstract	ii
1. Uvod.....	1
2. Uloga društvenih medija	3
2.1. Društveni mediji.....	3
2.2. Mediji u životu djece	4
3. Socijalna i emocionalna kompetencija djece	6
3.1. Socijalna kompetencija	6
3.2. Emocionalna kompetencija.....	8
4. Metodologija istraživanja.....	10
5. Rezultati istraživanja.....	12
5.1. Uvid iz psihološke perspektive	12
5.2. Uvid iz obrazovne perspektive.....	17
5.3. Uvid iz perspektive uloge društvenih medija.....	20
6. Rasprava rezultata	25
7. Zaključak.....	28

Popis literature

Prilozi

SAŽETAK

U radu se istražuje utjecaj društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece, s posebnim naglaskom na analizu kroz tri ključne perspektive: psihološku, obrazovnu i medijsku. S obzirom na sveprisutnost digitalnih tehnologija u životima mladih, ovo istraživanje ispituje kompleksne interakcije između digitalne prisutnosti i razvojnih procesa kod djece. Glavni cilj istraživanja bio je procijeniti kako upotreba društvenih medija utječe na razvoj socijalnih kompetencija i vještina kao i emocionalne zrelosti kod djece, te identificirati potencijalne rizike i koristi povezane s ovim fenomenom.

Kvalitativni metodološki pristup korišten u istraživanju uključivao je dubinske intervjue s tri stručnjakinje, čime se omogućilo višestruko sagledavanje fenomena društvenih medija i razumijevanje njihovih perspektiva na utjecaj društvenih medija na djecu. Rezultati su pokazali da, iako društveni mediji mogu pružiti nove prilike za socijalizaciju i razvoj inovativnih sposobnosti, njihova prekomjerna upotreba može negativno utjecati na razvoj empatije, kvalitetu međuvršnjačkih odnosa, te sposobnost djece da se nose sa socioemocionalnim izazovima.

Ključne riječi: društveni mediji, djeca, socijalna kompetencija, emocionalna kompetencija

ABSTRACT

THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON CHILDREN'S SOCIAL AND EMOTIONAL COMPETENCE

The study explores the impact of social media on children's social and emotional competence, with a particular emphasis on three key perspectives: psychological, educational, and media-related. Given the pervasive presence of digital technologies in the lives of young people, this research examines the complex interactions between digital engagement and developmental processes in children. The primary goal was to assess how social media usage influences the development of social competencies and skills, as well as emotional maturity in children, while also identifying potential risks and benefits associated with this phenomenon.

A qualitative methodological approach was employed, involving in-depth interviews with three experts, allowing for a comprehensive examination of the influence of social media on children from multiple perspectives. The findings indicated that although social media can offer new opportunities for socialization and the development of innovative skills, excessive use may negatively affect the development of empathy, the quality of peer relationships, and children's ability to handle socio-emotional challenges.

Keywords: social media, children, social competence, emotional competence

1. UVOD

U suvremenom digitalnom dobu, društveni mediji predstavljaju ključnu komponentu svakodnevnog života, osobito među mladim korisnicima. Brza proliferacija digitalnih platformi i njihova sveprisutnost u životima djece izazivaju niz pitanja o njihovom utjecaju na razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija. S obzirom na sveobuhvatnu prisutnost društvenih medija, važno je razumjeti kako njihova upotreba utječe na razvoj djeteta, te kakve posljedice može imati na ključne aspekte njihovog socijalnog i emocionalnog razvoja.

Motivacija za odabir teme ovog istraživanja proizašla je iz potrebe za dubljim razumijevanjem i evaluacijom učinaka koje digitalne tehnologije, a posebno društveni mediji, imaju na djecu. Istraživanje ove teme omogućuje razmatranje kompleksnih interakcija između digitalnih platformi i razvojnih procesa djece, pružajući uvid u potencijalne koristi i rizike povezane s njihovom upotrebom. Cilj istraživanja je razmotriti promjene koje se zbog utjecaja društvenih medija zbivaju u sferi socijalne i emocionalne kompetencije djece.

Ovaj rad se temelji na kvalitativnom metodološkom pristupu koji uključuje dubinske intervjuve sa tri stručnjakinje iz područja psihologije, obrazovanja i medija. Ova metoda omogućava detaljno ispitivanje stavova i iskustava stručnjaka, pružajući višestruk uvid u specifične aspekte utjecaja društvenih medija na djecu. Uvid i stajališta intervjuiranih stručnjakinja doprinose razumijevanju kako digitalne platforme oblikuju razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija i vještina, što omogućuje temeljitije sagledavanje utjecaja društvenih medija u kontekstu stručnih mišljenja.

Rad započinje detaljnim prikazom teorijskog okvira koji obuhvaća razradu koncepta društvenih medija i njihovu ključnu ulogu u dječjem razvoju, s posebnim naglaskom na njihove višestruke učinke na razvoj socijalnih i emocionalnih vještina kod djece. U uvodnom dijelu izlažu se temeljne teorije koje pružaju širi kontekst za razumijevanje složenih odnosa između digitalnih tehnologija i dječjeg razvoja, uključujući utjecaje koji se manifestiraju kroz svakodnevnu uporabu društvenih medija.

Nadalje, drugim poglavljem se objašnjavaju koncepti socijalne i emocionalne kompetencije djece, gdje se razmatraju ključne komponente tih vještina, poput empatije, samoregulacije,

interpersonalnih odnosa i socijalne integracije. Ovaj dio obuhvaća analizu razvoja navedenih kompetencija u ranom djetinjstvu te utjecaj digitalnih platformi na njihovu izgradnju i očuvanje, s posebnim osvrtom na interakcije unutar virtualnog okruženja.

Nakon teorijskog pregleda, slijedi razrađena metodologija istraživanja koja uključuje kvalitativni pristup utemeljen na dubinskim intervjuima s tri stručnjakinje iz područja psihologije, obrazovanja i medija. Navedeno /poglavlje pruža analizu istraživačkog dizajna, uz objašnjenje odabira metode intervjua i cilja samog istraživanja primjerenih problematici rada.

Rezultati istraživanja organizirani su prema individualnim perspektivama sugovornica, čime se omogućuje uvid u specifična zapažanja i stavove iz svake discipline. Ovaj dio rada pruža detaljnu analizu stavova stručnjakinja, razmatrajući sličnosti i razlike u njihovim promišljanjima o utjecaju društvenih medija na socijalni i emocionalni razvoj djece. Svaka perspektiva donosi specifičan uvid koji se zatim povezuje u širem interdisciplinarnom kontekstu.

U raspravi istraživanja sintetiziraju se ključni nalazi, pri čemu se ističu područja konsenzusa među sugovornicama. Raspravljaju se zajednički zaključci do kojih su došle stručnjakinje s ciljem identificiranja ključnih tema i izazova. Poglavlje posebno naglašava preklapanje u stavovima stručnjakinja o potrebi za balansiranim pristupom upotrebi društvenih medija u dječjem razvoju.

Rad se završava zaključcima i preporukama za praktičnu primjenu istraživačkih nalaza. U zaključnom dijelu istaknute su smjernice za roditelje, odgajatelje i širu zajednicu u kontekstu upravljanja djetetovom upotrebom društvenih medija, uz prijedloge za daljnje unapređenje praksi koje mogu podržati socijalni i emocionalni razvoj djece u digitalnom okruženju.

2. ULOGA DRUŠTVENIH MEDIJA

U suvremenom digitalnom dobu, društveni mediji postali su neizostavan dio svakodnevnog života, snažno utječući na sve aspekte komunikacije i društvene interakcije. Medijske platforme ne samo da transformiraju način na koji se komunicira, već i redefinišu percepciju informacija i društvenih normi.

2.1. Društveni mediji

Društveni mediji definirani su kao skup interaktivnih aplikacija koje omogućuju kolaborativno ili individualno stvaranje i dijeljenje sadržaja kojeg korisnici generiraju. Kietzmann i sur. (2011) društvene medije ističu kao digitalne tehnologije koje omogućuju korisnicima interaktivnu razmjenu sadržaja, uključujući informacije, ideje, profesionalne interese i različite oblike osobnog izražavanja, unutar virtualnih zajednica i mreža. Svaka platforma društvenih medija dijeli slična obilježja, međutim svaka od njih je jedinstvena i razlikuje se u mnogim aspektima kroz strukture, norme ili korisničke baze. Društveni mediji su interaktivne Web 2.0. Internet aplikacije, koje se temelje na korisničkom uređivanju sadržaja putem kojih korisnici kreiraju svrsishodne profile za web stranice ili aplikacije koje su dizajnirane i održavane od strane organizacija društvenih medija (Obar i Wildman, 2015). Nadalje, autori navode kako društveni mediji podržavaju razvoj društvenih mreža povezivanjem korisničkih profila s ostalim pojedincima ili grupama.

U posljednjem desetljeću društveni mediji su postali središnja platforma za komunikaciju i interakciju među ljudima svih uzrasta. Društveni mediji igraju ključnu ulogu u oblikovanju modernih komunikacijskih obrazaca, omogućavajući trenutnu razmjenu informacija i ideja na globalnoj razini. Transformirali su načine na koje se ljudi međusobno povezuju, razmjenjuju informacije i sudjeluju u društvu. Korisnicima je tako omogućena izrada profila kojim predstavljaju ili biraju vlastiti identitet putem kojeg se povezuju s različitim profilima korisnika ili korisnica sličnih interesa ili razvijaju poznanstva stvarajući virtualne zajednice.

Uz različite utjecaje društvenih medija na važnosti dobiva i razvijanje svijesti o odgovornoj i kritičkoj uporabi društvenih medija, osobito među mlađom populacijom, kako bi se minimalizirali potencijalni rizici i održao uravnotežen odnos s digitalnim svijetom. Iako virtualni prostor pruža brojne mogućnosti za interakciju i samoizražavanje, važno je prepoznati njegove granice i potencijalne zamke. "Istinska se zajednica očituje u međuljudskoj prisutnosti istine koja se osobno iskazuje. Virtualni prostor može tek oponašati ili odražavati te stvari (kako god uvjerljivo), ali ih ne može stvoriti. Međutim, on nas može zaslijepiti da povezanost pogrešno shvatimo kao zajednicu, podatke kao mudrost, a učinkovitost kao izvrsnost. Ako se kiber–prostor čvrsto drži stvarnoga svijeta i ako se odupremo njegovim kušnjama da doslovno zamijenimo virtualnim, može nam služiti. Inače će postati zahtjevni medijski gospodar koji traži sve naše vrijeme i snagu", tako validno tumačenje medija daje D.R. Groothuis (Groothuis, 2003, str. 195). Razumijevanje granica može pomoći korisnicima da se zaštite od potencijalnih negativnih posljedica prekomjerne ili neadekvatne upotrebe društvenih medija održavajući uravnotežen i prikladan odnos prema digitalnom svijetu.

2.2. Mediji u životu djece

Društveni mediji posjeduju sve važniju ulogu u životima djece koja odrastaju u digitalnom okruženju. Proces prilagodbe na medije odvija se brzo i gotovo neprimjetno, dok djeca već u ranoj dobi iskazuju interes za korištenje određenih medijskih alata i brzo usvajaju vještine potrebne za njihovo učinkovito upravljanje (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001). Sve češće angažirano pristupaju društvenim medijima, koristeći ih za uspostavljanje komunikacije, povezivanje s vršnjacima, participaciju u igrama te izražavanje vlastitih emocija. Mediji preuzimaju ključnu socijalizacijsku funkciju, te uz roditelje i odgojitelje, postaju svojevrsni "treći roditelj" u formiranju djetetovih vrijednosti i ponašanja (Sindik i Veselinović, 2010). Kontinuirani angažman na društvenim medijima znatno utječe na njihovu svakodnevnu dinamiku aktivnosti i socijalne interakcije, te formira osnovne parametre za razvoj kompetencija unutar digitalnog okvira. Mediji na taj način pružaju djeci mogućnost aktivnog sudjelovanja u virtualnim zajednicama, međutim također stvaraju nove izazove u razvoju emocionalnih i socijalnih kompetencija. Korištenje

društvenih medija može imati dvojak učinak jer, s jedne strane, mediji nude sofisticirane platforme za samoizražavanje, umrežavanje i jačanje socijalnih veza, što može pozitivno utjecati na socijalnu integraciju i razvoj identiteta djece kao korisnika. S druge strane, njihova uporaba nosi značajne rizike povezane s izloženošću neprimjerenim sadržajima, potencijalno štetnim utjecajem vršnjaka i mnogim drugim, što može narušiti emocionalno i psihosocijalno zdravlje. Kontradiktorni učinci su osobito značajni u kontekstu razvoja djece, gdje intenzivna izloženost digitalnim platformama može ometati i/ili biti prepreka razvoju kritičkog promišljanja, fokusaciji na učenje i prihvaćanje izazova u obrazovanju te socijalnoj interakciji u fizičkom okruženju. Mediji su prisutni u tolikoj mjeri zbog koje ih se više ne bi trebalo smatrati varijablom koja može utjecati na razvoj, već se trebaju promatrati kao temeljni dio konteksta u kojem se razvoj djece odvija.

Društveni mediji omogućuju djeci emocionalno izražavanje putem raznovrsnih sadržaja i virtualnih zajednica kroz tekst, fotografije i videozapise. Od najranije dobi, djeca su izložena nepreglednom spektru neprovjerenih informacija, kako pozitivnih tako i negativnih, što može rezultirati značajnim emocionalnim posljedicama. Izloženost digitalnim platformama i sadržajima igra ulogu u razvoju njihovih društvenih i komunikacijskih vještina, kao i u formiranju njihovog identiteta u kontekstu digitalnog okruženja. Prijelaz iz fizičkog u digitalni svijet potiče razvoj online socijalizacije koja djeci može pružiti emocionalno i fizičko zadovoljstvo, što rezultira smanjenom ulogom obitelji kao primarnog faktora socijalizacije, dok se vršnjaci i virtualna stvarnost sve više postavljaju u središte njihova društvenog života, što može voditi do izolacije i zastoja u razvoju djece (Brčić, 2018).

„Sa sviješću prednosti i napretka tehnologije, treba se brinuti da djeca budu dionici pogodnosti koje ona nudi“ (Mužić, 2014, str. 404). Svjesnost uključuje ne samo omogućavanje pristupa suvremenim tehnološkim alatima, već i aktivno praćenje i usmjeravanje njihove upotrebe kako bi se maksimizirale koristi, a minimizirali potencijalni rizici. U tom kontekstu važno je razviti strategije koje osiguravaju djeci korištenje tehnologije na način koji potiče njihov razvoj, doprinosi njihovoj socijalnoj integraciji i jača njihove emocionalne kompetencije, dok se istovremeno prepoznaju te prikladno upravlja mogućim negativnim posljedicama prekomjerne ili neadekvatne upotrebe digitalnih platformi.

3. SOCIJALNA I EMOCIONALNA KOMPETENCIJA DJECE

Socijalne i emocionalne kompetencije djece predstavljaju ključne aspekte ljudskog razvoja i međuljudskih odnosa. One omogućuju djeci (Katz i McClellan, 1999) da razumiju i upravljaju vlastitim emocijama, kao i da grade kvalitetne i konstruktivne odnose s drugima. Razumijevanje i razvoj emocionalnih i socijalnih kompetencija od esencijalne su važnosti za osobni rast, profesionalni uspjeh i kvalitetu socijalne interakcije djece u svakodnevnom životu.

3.1. Socijalna kompetencija

Socijalna kompetencija, koja je iznimno važna u djetetovom emocionalnom sazrijevanju, najčešće se određuje kao sposobnost razumijevanja tuđih i vlastitih osjećaja, misli i ponašanja u interpersonalnim situacijama, a očitava se u socijalnim vještinama i vještinama empatije, emocionalnoj izražajnosti i osjetljivosti prema drugima te općenito prosocijalnom stavu (Marelowe, 1986, prema Buljubašić-Kuzmanović, 2010). U spoznavanju i analizi socijalne kompetencije prisutni su različiti teorijski pristupi uključujući psihološke, biheviorističke, pedagoške i sl., a u sprezi su s „holističkom, humanističkom i pedagoškom paradigmom razvoja“ (Buljubašić-Kuzmanović, 2010, str.192).

Socijalna kompetencija djeteta ovisi o njegovoj sposobnosti regulacije emocija, poznavanju i razumijevanju okoline, socijalnim vještinama te njegovoj sposobnosti da se ponaša u skladu s tim spoznajama. Socijalna kompetencija odnosi se na dio emocionalne inteligencije uključujući djelotvorno funkcioniranje u socijalnom kontekstu što najčešće obuhvaća sposobnosti razumijevanja drugih ljudi, u ovom slučaju svojih vršnjaka i vršnjakinja, te razboritog i primjerenog postupanja u međuljudskim odnosima.

Kompetentno dijete može iskoristiti svoje osobne poticaje i/ili izazove iz okoline te postići dobre razvojne rezultate koji omogućuju zadovoljavajuće i kompetentno sudjelovanje u zajednici kojoj dijete pripada (Brajša-Žganec, 2003). Budući kako socijalne interakcije uključuju niz socijalnih vještina, socijalno kompetentna djeca usklađuju svoje ponašanje s tuđim ponašanjem tako što

pronalaze zajednički jezik, razmjenjuju informacije i ispituju sličnosti i razlike u skladu s naučenim socijalnim vještinama. Osnovne socijalne vještine čine vještine slušanja, smislenog i odvažnog govora, traženja pomoći i naklonosti od drugih. Shapiro (2007) naglašava kako djeca društvene vještine, kao što je socijalizacija, uče uglavnom kroz međusobnu interakciju, posebno u interakciji s vršnjacima. Vještine povezane s funkcioniranjem u grupi uključuju interaktivne osobine poput postavljanja pitanja, čekanja na red i uključivanje u igru, traženje prijatelja za igru i pružanje pomoći drugima. Prikladno postupanje u skladu s osjećajima čine vještine razumijevanja vlastitih i tuđih osjećaja, razgovor o vlastitim i tuđim emocijama i kako se nositi sa strahovima, što je posebno važno za dječji razvoj, a vještine su također povezane s postupanjem djeteta u stresnim situacijama odnoseći se na sposobnost opuštanja, iskrenost, prihvaćanje gubitaka itd. Djetetove vještine rješavanja problema i prihvaćanja posljedica od posebne su važnosti kad je posrijedi bilo agresivno ponašanje njihovih vršnjaka ili vršnjakinja ili činovi agresije djece usmjerene prema sebi. Ovladavanje prosocijalnim vještinama u predškolskoj dobi od velike je važnosti za dobro osjećanje i adekvatan socijalni razvoj. Socijalno kompetentna djeca razvijaju dublja prijateljstva, bolje upravljaju emocijama, a nakon stresa brže se oporavljaju (Brajša-Žganec, 2003).

Internalizirani poremećaji odnose se na pretjerano kontrolirana ponašanja, depresivna ponašanja, somatske probleme i povučenost, a eksternalizirani problemi, kao nedovoljno kontrolirana ponašanja, uključuju izražena ponašanja prema van kao što su antisocijalna i agresivna ponašanja (Achenbach, 1991). Socijalno okruženje bitan je faktor u razmatranjima etiologije eksternaliziranih i internaliziranih problema, pri čemu je okruženje u kojemu dijete odrasta najvažniji kontekst unutar kojega dijete stvara predodžbe o interpersonalnim odnosima i razvijanju obrazaca socijalnih akcija, socijalna kompetencija znatno ovisi o okruženju u kojem dijete živi. „Da bi dijete razvilo sposobnosti koje dobiva rođenjem potrebno mu je poticajno ozračje“ (Longo, 2001, str. 22). U suvremenom društvu, društveni mediji predstavljaju ključno okruženje u kojem djeca provode značajan dio svog vremena, oblikujući na taj način njihove socijalne interakcije.

S obzirom na sve učestaliju upotrebu digitalnih platformi, djeca su sve manje izložena izravnim, licem-u-lice interakcijama koje su ključne za razvoj empatije, komunikacijskih vještina i razumijevanje socijalnih normi. Prijelaz prema virtualnim interakcijama može rezultirati fragmentiranim razvojem socijalnih kompetencija, s manjom izloženošću složenim socijalnim

situacijama koje zahtijevaju emocionalnu zrelost i sposobnost prilagodbe. Posljedično, njihova sposobnost za stvaranje i održavanje kvalitetnih međuljudskih odnosa u stvarnom životu može biti narušena, što ima dugoročne implikacije na njihov cjelokupni socijalni razvoj i prilagodbu u društvu. Socijalna kompetencija djeteta oblikuje se kroz interakcije s društvenim medijima povezivanjem sa svojim vršnjacima i vršnjakinjama te sudjelovanjem u virtualnom svijetu. Interakcija omogućava razvoj komunikacijskih vještina međutim ne može zamijeniti stvarnu socijalnu interakciju van digitalnog okruženja koja je ključna za razvoj cjelovite socijalne kompetencije djeteta.

3.2. Emocionalna kompetencija

Emocionalna se kompetencija definira kao demonstracija samodjelotvornosti u društvenim transakcijama koje izazivaju emocije (Salovey i Sluyter, 1999). Primjenom pojma djelotvornosti u društvenim transakcijama koje izazivaju emocije, autori nalažu kako će ljudi reagirati emocionalno, međutim istodobno i kako će strateški primjenjivati svoje znanje o emocijama i svoju emocionalnu izražajnost u odnosu prema drugima. Bar-Onov model emocionalne i socijalne inteligencije sugerira kako se navedene vještine mogu učiti i razvijati te su ključne za uspješno funkcioniranje u svakodnevnim životnim situacijama (Bar-On, 2006). Pojam kompetencije se određuje kao kapacitet ili sposobnost ulaženja u transakcije s promjenjivim i izazovnim društvenim okolinama, što je posljedica razvoja i sazrijevanja pojedinca (Salovey i Sluyter, 1999).

Umijeća i sposobnosti emocionalne kompetencije (Salovey i Sluyter, 1999) podrazumijevaju:

- Osviještenost vlastitih emocionalnih stanja uključujući mogućnost višestrukih emocija
- Sposobnost uočavanja tuđih emocija na temelju situacijskih ili izražajnih signala
- Sposobnost komunikacije o svojim osjećajima što pojedincu omogućuje procjenu situacije važnom za određena uvjerenja koja gaje sami o sebi
- Sposobnost za suosjećanje s tuđim emocionalnim iskustvima, empatijsko reagiranje kao poveznica s drugima
- Sposobnost shvaćanja kako unutarnje stanje ne mora nužno odgovarati vanjskom izrazu

- Sposobnost prilagodbenog nadzora nad neugodnim osjećajima uporabom samoregulatornih strategija.

Razvoj socijalno-emocionalnih vještina u ranom djetinjstvu presudan je za uspješno prilagođavanje djece u različitim društvenim kontekstima, a može se poticati putem ciljanih obrazovnih aktivnosti i usmjerenih interakcija. Umijeće emocionalne kompetencije određuje razumijevanje značenja uobičajenih izraza lica i razumijevanje situacija koje najčešće izazivaju emocije, a dijete do sedme ili osme godine može naučiti pokazivati ove aspekte emocionalne kompetencije u njima poznatim interakcijama (Salovey i Sluyter, 1999).

Dijete se rađa s fiziološki utemeljenim osnovnim emocionalnim osobinama ili sklonostima. Tijekom odnosa s drugim ljudima, a posebno svojim vršnjacima pri odrastanju, dijete postupno prepoznaje navedene emocije, prihvaća i razvija mentalne modele o ljudima te razaznaje kako se emocionalna reakcija u jednoj situaciji može prenijeti na drugu. Pokazatelji dobrog emocionalnog stanja djeteta su djetetova sposobnost kontroliranja emocionalnog doživljavanja i prikladnih reakcija u takvim emocionalnim situacijama. Dijete koje ovlada/ima umijeće ovladavanja svojim emocionalnim doživljajima smatra se emocionalno kompetentnim (Brajša-Žganec, 2003).

Društveni mediji danas imaju dubok utjecaj na razvoj emocionalne kompetencije djece, jer predstavljaju jedan od ključnih okvira unutar kojih se danas odvija njihova socijalizacija. Dok emocionalna kompetencija podrazumijeva sposobnost prepoznavanja, izražavanja i reguliranja vlastitih emocija te razumijevanje emocija drugih, digitalni svijet često nudi izokrenutu sliku emocionalnih iskustava. Djeca koja provode mnogo vremena na društvenim mrežama često su izložena sadržajima koji potiču površne emocionalne reakcije, stvarajući okruženje u kojem se istinski emocionalni izrazi rijetko prepoznaju ili vrednuju. Umjesto autentičnih interakcija, djeca se susreću s idealiziranim ili iskrivljenim prikazima emocija koji mogu narušiti njihovu percepciju stvarnih emocionalnih stanja, kako vlastitih, tako i tuđih. Emocionalna kompetencija se ne razvija u vakuumu; ona zahtijeva stvarne interakcije i iskustva kroz koje djeca mogu naučiti kako prepoznati, interpretirati i upravljati svojim emocijama u različitim situacijama. Međutim, kada većinu tih iskustava zamjenjuje interakcija putem ekrana, mogućnosti za razvoj ovih vještina mogu biti znatno ograničene.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj rada uključuje analizu utjecaja društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece, s naglaskom na identifikaciju specifičnih aspekata razvoja djece koji su podložni utjecaju digitalne prisutnosti. Glavni ciljevi su ispitati kako društveni mediji utječu na socijalne vještine djece, uključujući njihovu sposobnost za izgradnju i održavanje međuljudskih, napose međuvršnjačkih odnosa te analizirati kako upotreba društvenih medija utječe na emocionalnu kompetenciju, uključujući prepoznavanje i regulaciju emocija.

Istraživanje utjecaja društvenih medija na socio-emocionalnu kompetenciju djece je provedeno kvalitativnom metodom dubinskog intervjua. Navedeni pristup omogućio je detaljno istraživanje stavova i iskustava sudionica, odnosno sugovornica s različitih aspekata iz adekvatnih područja uključujući psihologiju, društvene medije i obrazovanje, kako bi se stekao sveobuhvatan uvid u temu. Uz opisivanje i tumačenje iskustava koji vode k novim znanjima, dubinski intervjui omogućavaju prikupljanje novih spoznaja pri čemu je od značaja naglasak na osobnu refleksivnost, a utjecaj osobnih vrijednosti, iskustava i interesa razvidan je tijekom vođenja intervjua i u samim nalazima (Slišković, 2017).

Odabrana metoda je optimalan izbor za ostvarenje ciljeva istraživanja jer omogućuje dubinsko razumijevanje složenih fenomena, odnosno problema koji se istražuju i pruža višestruke, detaljne podatke i znanja iz perspektive stručnjakinja, što je ključno za analizu utjecaja društvenih medija na razvoj djece. Pitanja su oblikovana na način da se određena pitanja izravno tiču specifične struke pojedine stručnjakinje i njoj prilagođena, dok su druga pitanja zajednička za sve sudionice istraživanja, čime se omogućuje konzistentna usporedba dobivenih rezultata. S obzirom na fleksibilnost koju pruža ova metoda, ona daje veću slobodu sugovornicama da iniciraju neke nove teme i sadržaje.

Intervjui su vođeni telefonskim razgovorom u trajanju između 30 i 45 minuta, a razgovori su snimani uz pristanak sugovornica te kasnije transkribirani.

U istraživanju su sudjelovale tri stručnjakinje: psihologinja, nastavnica hrvatskog jezika i povijesti sa iskustvom u osnovnoj školi i stručnjakinja za društvene medije. Psihologinja ima dugogodišnje

iskustvo u radu s ranjivim skupinama, uključujući i osobe koje pate od problema ovisnosti. U fokusu njezine dugogodišnje prakse su žene, majke i djeca rizičnog ponašanja. Nastavnica hrvatskog jezika i povijesti ima veliko iskustvo u radu s djecom i mladim ljudima općenito, posebice u obrazovnom procesu. Stručnjakinja za društvene medije predaje na sveučilištu, a posebno polje njezinog znanstvenog interesa je komuniciranje u medijima i medijsko kreiranje imidža.

Istraživanje je provedeno u kolovozu 2024. godine.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

5.1. Uvidi iz psihološke perspektive

Emocionalna i socijalna kompetencija djece posebno u situaciji višestrukog utjecaja društvenih medija kroz psihološke leće očitava se u dvosmjernim nalazima. Jedni se tiču općenite procjene socijalne i emocionalne kompetencije djece, drugi su specifičniji jer se fokusiraju na utjecaj medija vezano za navedene kompetencije.

Psihologinja je u odgovoru na pitanje o svom profesionalnom iskustvu s djecom te procjeni socijalne i emocionalne kompetencije djece, istaknula kako radi s djecom od 2005. godine, primarno s onima iz obitelji u kojima su jedan ili oba roditelja ovisnici. Takva okolina izlaže djecu višestrukim rizicima, uključujući nedostatak roditeljske brige i skrbi, egzistencijalnu i materijalnu deprivaciju, neadekvatnu zdravstvenu skrb. Jedan od najčešćih eksternaliziranih problema s kojima se susreće u svom radu je poremećaj deficita pažnje i hiperaktivnosti (ADHD). Navedeni poremećaj rezultat je nedovoljno razvijene sposobnosti inhibicije ponašanja, što se manifestira kao razvojno neodgovarajući stupanj pažnje, pretjerane aktivnosti i impulzivnosti, a time otežava samoregulaciju ponašanja i organizaciju u odnosu na budućnost.

Strahovi i anksioznost također su česti među ovom djecom. Strah je emocionalna reakcija na stvarnu ili percipiranu prijetnju u sadašnjosti, dok je anksioznost anticipacija buduće opasnosti, često bez jasnog objekta straha. Ove emocionalne reakcije mogu se manifestirati kroz razdražljivost, uznemirenost, osjećaj napetosti, psihosomatske poremećaje, emocionalne ispade, agresivnost, poteškoće u donošenju odluka, nesanicu i depresiju, često praćene osjećajem tjeskobe. Poremećaji raspoloženja, posebno kod dječaka, često su prisutni već u ranom djetinjstvu i manifestiraju se kroz poteškoće s učenjem, loša akademska postignuća, probleme u ponašanju i nedovoljno razvijene socijalne vještine, osobito vještine rješavanja problema. Za praćenje emocionalne i socijalne kompetencije djece, psihologinja koristi Achenbachov CBCL upitnik, standardni alat u dječjoj psihijatriji. Ovaj upitnik procjenjuje aktivnosti, socijalne vještine i školski uspjeh djece, temeljeći se na 113 tvrdnji raspoređenih u osam specifičnih skala i dvije šire skale (internalizirajući i eksternalizirajući poremećaji).

Odgovarajući na pitanje „Kako po vašem mišljenju - društveni mediji utječu na razvoj djece? Kako, prije svega, oblikuju svakodnevnu interakciju i komunikaciju djece?“ psihologinja je izrazila zabrinutost zbog utjecaja društvenih medija na dječji razvoj, naglašavajući kako mediji mogu imati poticajne i štetne učinke na mnoge aspekte dječjeg razvoja i funkcioniranja. Snaga djelovanja medija ovisi o medijskim sadržajima koje dijete koristi, o području psihofizičkog razvoja djeteta, stupnju razvoja te brojnim drugim čimbenicima koji mogu ublažiti ili pojačati negativno ili pozitivno djelovanje medijskih sadržaja. Utjecaj medijskih sadržaja ovisi o međusobnom djelovanju različitih dječjih osobina i karakteristika (poput razvojne dobi, spola, temperamenta i ličnosti), kao i o faktorima iz njihove okoline, poput obiteljskog i sociokulturnog konteksta u kojem se medijski sadržaji koriste, te o samim karakteristikama medijskih sadržaja (kao što su vrsta, način prikazivanja, količina i učestalost konzumiranja tih sadržaja).

Naglašeno je i kako prekomjerno vrijeme provedeno ispred ekrana može ozbiljno ugroziti socijalni i zdravstveni razvoj djeteta, stvarajući ovisnost, dezorijentiranost i osamljenost. Djeca koja su previše usmjerena na digitalne uređaje propuštaju priliku da se razvijaju kroz interakciju u stvarnim životnim situacijama, poput suočavanja sa stresom. Dugotrajna izloženost ekranima, posebno pametnim telefonima, može rezultirati pojavom ponašanja koja nalikuju poremećajima autističnog spektra. Vrijeme provedeno uz medije smanjuje vrijeme koje djeca provode u igri s vršnjacima, što je ključni aspekt djetinjstva koji potiče razvoj vještina rješavanja problema i kreativnog izražavanja. Vrijeme korištenja medija utječe na dječje ponašanje, sposobnost koncentracije i održavanje pažnje kroz nekoliko mehanizama, a predugo gledanje u ekran („plavo svjetlo“) posebno pred spavanje dovodi do poremećaja lučenja melanina i narušenog sna. Posebno zabrinjavajuće je, prema njenom mišljenju, ponavljano izlaganje nasilnim sadržajima kroz video igre ili gledanje nasilnih programa, što može dovesti do agresivnog ponašanja, tjeskobe, straha i prihvaćanja nasilja kao „normalnog“ načina rješavanja sukoba.

Prema riječima psihologinje te navođenju specifičnih primjera, gotovo je nezamislivo zamisliti dan djeteta bez prisutnosti pametnih telefona, računala i tableta. Za mnogu djecu, nestrukturirano slobodno vrijeme koje mogu provoditi u kreativnom razmišljanju, maštanju ili igri s prijateljima, sve češće zamjenjuju strukturirane aktivnosti i interakcije na društvenim medijima. Prekomjerno vrijeme provedeno pred zaslonom negativno utječe na moždanu koru, područje mozga odgovorno

za dugoročno donošenje odluka, dok istovremeno prekomjerno stimulira limbički sustav koji upravlja emocionalnim reakcijama. Dugotrajna izloženost ekranima rezultira smanjenom sposobnošću mozga da održava pažnju, povećava impulzivnost te slabi sposobnost prepoznavanja važnih signala za djelovanje.

Posebno su osjetljivi dječaci i mladići, osobito oni koji su doživjeli zlostavljanje ili se osjećaju zanemarenima u stvarnom životu. Oni često pronalaze utočište u video igrama koje im pružaju osjećaj pripadnosti i statusa u virtualnim zajednicama. Igre su dizajnirane tako da igrači doživljavaju sebe kao posebne i moćne osobe, što im omogućava lakše stjecanje statusa u virtualnom svijetu nego u stvarnom životu. Međutim, odnosi koji se ostvaruju putem zaslona ne mogu zadovoljiti ljudsku duboko ukorijenjenu biološku potrebu za stvarnom društvenom povezanošću. Kada je dijete u prisutnosti osobe s kojom se osjeća sigurno i do koje joj je stalo, mozak oslobađa niz neurokemikalija koje izazivaju limbičku rezonancu, stvarajući osjećaj emocionalnog i fiziološkog blagostanja. S druge strane, odnosi koji se grade putem zaslona ne potiču stvaranje limbičke rezonance.

Kada je riječ o utjecaju društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece, istaknuti su pozitivni i negativni aspekti. Pritom se, u oslikavanju pozitivnih aspekata, navodi primjer djeteta koje nastoji napraviti savršen papirnat avion. Dijete traži ideje na internetu, eksperimentira s različitim tehnikama savijanja papira i ne odustaje unatoč brojnim neuspješnim pokušajima. Kada konačno uspije i avion poleti, dijete osjeća zadovoljstvo postignutim uspjehom. Ovo je primjer kako upornost, razvijena kroz korištenje interneta za rješavanje problema, može imati pozitivan utjecaj na razvoj djece. Upornost i kreativno rješavanje problema razvijaju otpornost, koja je ključna vještina za suočavanje s izazovima u životu. S druge pak strane, negativne posljedice posebno su vidljive kod djece koja koriste društvene medije ili video igre. Iako igre mogu pružiti trenutna uzbuđenja, mogu izazvati želju za stalnim povećanjem doza dopamina i serotonina. Želja za bržim i snažnijim udarima dopamina i serotonina te neograničenim pristupom igricama, prema iskazu psihologinje, priprema mozak za ovisnost.

Na temelju prakse, odnosno svakodnevne komunikacije s djecom psihologinja je izdvojila sljedeće primjere: „Dijete postaje depresivno, nervozno, razdražljivo te verbalno i fizički nasilno ako nije u mogućnosti igrati igricu. Dijete više vremena provodi igrajući igrice nego u društvu sa svojim vršnjacima. Djetetove ocjene počinju se pogoršavati, dijete gubi koncentraciju i nije u mogućnosti

fizički izdržati školski sat ili vrijeme koje je predviđeno za učenje kod kuće. Dijete ne govori istinu koliko je vremena provelo igrajući igrice. Neispavanost, umor, noćne more, blijedilo, učestale glavobolje i zanemarivanje higijene samo su neke od posljedica.“

U vezi sa specifičnim značajkama sadržaja na društvenim medijima koji posebno utječu na emocionalnu regulaciju i kompetenciju djece, ističe se kako kontinuirana i prekomjerna izloženost nasilju putem tih platformi može imati značajan negativan utjecaj. Djeca koja su izložena nasilnim sadržajima postaju anksioznija, plašljivija i sklonija nasilju kao prihvatljivom načinu rješavanja problema. Nalazi su potkrijepljeni istraživanjima koja pokazuju da je razina empatije kod studenata smanjena za gotovo 40% u posljednjih nekoliko godina, što se velikim dijelom pripisuje utjecaju videoigara i asocijalnom okruženju interneta. Takvo okruženje navikava već djecu na asocijalno ponašanje, čime se smanjuje njihova emocionalna i socijalna kompetencija, a time i sposobnost razvijanja empatije.

U njezinim iskazima vrlo jasno su detektirani pokazatelji negativnog utjecaja kako na emocionalnu regulaciju tako i socijalnu prilagođenost djece, uključujući smanjenu sposobnost održavanja izravnih socijalnih interakcija, što rezultira ograničenim kontaktom s vršnjacima. Ovo ograničenje može dovesti do povećanog osjećaja usamljenosti i smanjenih socijalnih vještina. S druge strane, stalno uspoređivanje s drugima na internetu može potaknuti nisko samopoštovanje, povećanu anksioznost i čak dovesti do depresije. Djeca postaju pasivni primatelji sadržaja i ideja koje često repliciraju u svom ponašanju, što dodatno pogoršava njihov mentalni i emocionalni razvoj. Negativni utjecaji društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece, prema iskazima sugovornice, mogu se smanjiti posebno kroz kontrolu sadržaja i vremena koje djeca provode na tim platformama.

Kao konkretni primjeri dobre prakse i prikladnih intervencija, uz ograničavanje vremena na internetu, navodi se nužnost aktivnog nadzora sadržaja kojima su djeca izložena i koje sama produciraju, od strane roditelja. Razina nadzora, naravno, ovisi o dobi djeteta. Kod mlađe djece, preporučuje se stroga kontrola, uz korištenje aplikacija koje omogućuju praćenje uređaja i ograničavanje pristupa određenim sadržajima. Kako djeca odrastaju, važno je postupno povećavati njihovu samostalnost i privatnost, ali i dalje zadržati nadzor kroz otvorene rasprave ili kreativne pristupe poput kvizova. Uz navedeno, važna je i informiranost roditelja o aktualnim društvenim

mrežama, poput Tik Toka, kako bi mogli postaviti odgovarajuće granice vezane uz vrijeme i sadržaj kojem su djeca izložena.

Na pitanje o pristupima koji mogu pomoći u razvoju otpornosti na negativne utjecaje na socijalnu i emocionalnu kompetenciju, psihologinja je naglasila važnost razvoja psihološke otpornosti kod djece. Djeca koja su emocionalno i socijalno kompetentna u kasnijoj dobi lakše se suočavaju sa stresnim situacijama prema istraživanjima. Socio-emocionalna kompetencija, prema njenom mišljenju, obuhvaća niz vještina, uključujući iniciranje i održavanje pozitivnih odnosa, komunikacijske vještine, pozitivno mišljenje o sebi, podržavanje samoodređenja, te izgradnju vlastitih snaga i pretvaranje izazova u prilike. Pritom su, uz razvoj pozitivnih odnosa koji počinje u obitelji koja djetetu pruža osjećaj sigurnosti i stabilnosti, a nastavlja se u vrtiću i školi, gdje dijete gradi odnose s vršnjacima i odraslima, važni skladni međusobni odnosi koji pružaju djetetu osjećaj prihvaćenosti i dobrobiti. Kao konkretan prijedlog, ona je sugerirala korištenje "poučljivih trenutaka" u svakodnevnoj rutini, kako bi se djecu podučavalo o važnosti "Zlatnog pravila¹" koje je ključno za dugotrajna prijateljstva i uspješne odnose u školi.

Na pitanje o promjenama koje se mogu očekivati u budućnosti u vezi s utjecajem društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece, psihologinja je ukazala na pojam "net generacije," koja obuhvaća mlade rođene i odgojene u informacijskom i digitalnom društvu. Navedena generacija je neraskidivo povezana s društvenim mrežama, koje su postale središnji dio njihovog svakodnevnog života i komunikacije. Budući da mladi koriste društvene mreže i mobilne uređaje kao glavna sredstva komunikacije, njihova stalna povezanost s digitalnim svijetom ima dubok utjecaj na psihičko, a posljedično i na fizičko zdravlje.

Pitanjem kako djeca razlikuju medijski prostor od stvarnosti, psihologinja ističe da znanost još nije u potpunosti objasnila mehanizme kojima djeca prepoznaju razliku između fikcije i stvarnosti. Jedan od ključnih čimbenika u ovom procesu su emocije koje djeca vežu uz određeni sadržaj. Primjerice, sugerira se da djeca mogu zastrašujuće likove svrstati u domenu fantazije kako bi se

¹Zlatno pravilo označava etičko načelo ponašanja pojedinaca prema bližnjem na način na koji i sam očekuje od drugih prema njemu. Spada u arhetip ljudskog socijalnog ponašanja u zajednici. U socijalnim smislu zlatno pravilo slijedi načelo uzajamnosti i djeluje stabilizirajuće na društvo.

psihološki zaštitila, što ukazuje na posredujuću ulogu negativnih emocija u razlikovanju stvarnog od izmišljenog. S druge strane, intenzivne neugodne emocije poput straha mogu ometati djetetovu sposobnost da jasno razlikuje stvarne od fikcijskih događaja i likova.

Definiranjem socijalne i emocionalne kompetencije djece u kontekstu suvremenog odrastanja, psihologinja naglašava kako se suvremeni svijet stalno mijenja, što uzrokuje promjene u hijerarhiji važnosti određenih vještina. Dok su tehničke i radne sposobnosti nekada bile prioritet, danas je emocionalna inteligencija često važnija. Socijalno-emocionalna kompetencija djece obuhvaća ključne aspekte osobnog razvoja, uključujući akademska postignuća, smanjenje problema u ponašanju, uspostavljanje kvalitetnih socijalnih odnosa, razvoj empatije, te samoprihvatanje.

Ključni pokazatelji socijalne i emocionalne kompetencije mogu se prepoznati kroz sposobnost djece koja mogu razumjeti, prepoznati i imenovati vlastite i tuđe emocije, koji mogu razumjeti povezanost između situacije i emocija te koristiti učinkovite strategije kontrole uz prikladan način izražavanja vlastitih emocija, ovladala su emocionalnim sposobnostima pa prilikom nošenja sa svakodnevnim izazovima, razočaranjima ili neuspjesima ne podliježu brzim i kratkoročnim “rješenjima”.

5.2. Uvidi iz obrazovne perspektive

Obrazovna djelatnica s preko 20 godina iskustva u radu s djecom, koja je predavala učenicima osnovne škole u dobi od 10 do 15 godina, u svojoj procjeni ističe velike promjene u socijalnoj i emocionalnoj kompetenciji djece u protekla dva desetljeća. Iako naglašava da je teško općenito procijeniti te kompetencije zbog značajnih individualnih razlika među djecom, primjećuje da su današnja djeca, u usporedbi s onima od prije 20 godina, znatno zatvorenija, inertnija, sebičnija i često nesvjesna potreba drugih. Osim toga, mlađa djeca danas pokazuju veću potrebu za pažnjom učitelja/nastavnika, često se emocionalno vežu za njih ili pak ispoljavaju ogorčenost i ljutnju, što predstavlja izazov u učionici, posebno zbog sve većeg broja djece sa specifičnim potrebama.

Ističe se dubok utjecaj društvenih medija na razvoj djece, naglašavajući kako djeca sve više gube svoj identitet, maštovitost i kreativnost. Kroz svakodnevnu interakciju i komunikaciju, djeca sve manje komuniciraju međusobno, a potreba za igrom i izražavanjem polako nestaje. S obzirom na navedene promjene, društveni mediji su značajno oblikovali način na koji djeca danas surađuju i komuniciraju s vršnjacima. Kao primjer navodi timske zadatke, koji su nekada predstavljali izvor zadovoljstva i zabave, dok su danas često doživljeni kao opterećenje jer ih djeca vide kao neželjene interakcije. Primjećuje kako se mnoga djeca teško snalaze u takvim situacijama, radije ostajući po strani. Nadalje, uočava promjene i tijekom velikih odmora, gdje djeca pokazuju sve manji interes za izlazak iz učionice. Ako im se oduzmu mobiteli, često su nesposobni osmisliti kako provesti tih 15 minuta, besciljno šetajući dvorištem ili tražeći od dežurnih učitelja različite zahtjeve. Usporedbe radi, prije su djeca jedva čekala odmor, trčala i igrala se, a sada ta spontana radost postupno iščezava.

Sugovornica uočava i pozitivne i negativne aspekte korištenja društvenih medija u kontekstu socijalne i emocionalne kompetencije djece. S pozitivne strane, primjećuje da su djeca danas izložena širokom spektru informacija, što im omogućava brže učenje i razvijanje svijesti o vlastitim mogućnostima u ranijoj dobi. Djeca postavljaju pitanja o temama koje njihovi vršnjaci iz prošlih generacija nisu ni poznavali, što im omogućava raniji početak u kreiranju vlastitih ambicija i ciljeva. Nadalje, zahvaljujući društvenim medijima, svijet je za njih postao manje mjesto koje žele istraživati, pružajući im prilike za interakciju s vršnjacima iz različitih dijelova svijeta, čime obogaćuju svoja iskustva i razvijaju međunarodne prijateljske veze.

Međutim, također primjećuje negativne posljedice, naglašavajući kako veliki broj djece bježi u virtualni svijet društvenih medija, gdje pronalaze svoju "komfor-zonu". U navedenoj zoni djeca se ne moraju previše truditi, sve im je servirano, a virtualni prostor ih štiti od stvarnog svijeta koji od njih očekuje mnogo više. Bijeg u digitalni svijet može rezultirati smanjenom sposobnošću za suočavanje s izazovima u stvarnom životu, jer im nedostaju prilike za razvijanje socijalnih i emocionalnih vještina u stvarnom okruženju.

Kad su posrijedi specifični sadržaji sugovornica ističe da, iako osobno ne koristi društvene mreže niti aktivno prati sadržaje koji se na njima plasiraju, jasno uočava njihov potencijalno štetan utjecaj na emocionalnu regulaciju i socioemocionalnu kompetenciju djece. Prema njenim zapažanjima, društveni mediji često promiču nerealne standarde i idealizirane slike koje su za većinu mladih

nedostižne. Ova razlika između percipiranog ideala i stvarnosti može rezultirati dubokom frustracijom, koja se manifestira kroz različite maladaptivne obrasce ponašanja. Djeca, suočena s nemogućnošću postizanja tih idealiziranih standarda, često razvijaju mehanizme prikrivanja svojih percipiranih nedostataka, što dodatno opterećuje njihov emocionalni razvoj i negativno utječe na njihovu socijalnu prilagodbu.

U odgovoru na pitanje o opažanju promjena u ponašanju učenika koje se mogu pripisati utjecaju medijskih sadržaja, naglasila je da, iako je eksperimentiranje s neprimjerenim ponašanjem uvijek bilo prisutno među djecom, ističe da se današnji učenici čine manje osjetljivima na moguće posljedice svojih postupaka u odnosu na prethodne generacije. Promjena ukazuje na smanjenu internalizaciju normi i pravila te povećanu sklonost prema neadekvatnim oblicima ponašanja.

Dijete koje je izloženo medijskim sadržajima koji normaliziraju ili glamuriziraju neodgovornost može razviti smanjeni osjećaj za posljedice svojih djela. Ovaj fenomen dovodi do poteškoća u preventivnom i korektivnom radu s djecom, jer su skloni ignorirati autoritet i neodgovarajuće ponašanje ne doživljavaju kao ozbiljnu prijetnju. Također, smanjena internalizacija socijalnih normi može biti rezultat kontinuiranog izlaganja medijskim sadržajima koji ne nude adekvatne modele ponašanja ili prikazuju antisocijalne obrasce kao poželjne ili zabavne.

U kontekstu smanjenja negativnih utjecaja društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece, stručnjakinja ističe da je ključno pružiti djeci alternativne aktivnosti koje uključuju društvene interakcije i fizičku aktivnost. Preporučuje se aktivno uključivanje djece u društvene igre, sportske aktivnosti i slične oblike angažmana koji doprinosi razvoju socijalnih vještina i emocionalne otpornosti.

Ističe i kako je nužno ograničiti vrijeme provedeno na mobitelima i računalima uz preporuku primjene strategija kao što su postavljanje vremenskih ograničenja za korištenje digitalnih uređaja te organizacija edukativnih radionica koje informiraju učenike o štetnim posljedicama nekontrolirane upotrebe društvenih medija. Nadalje, naglašava važnost povratka djece u prirodu i promicanja aktivnog života, uključujući učenje o ravnoteži između digitalnog i fizičkog svijeta.

U vezi s pristupima koji mogu pomoći u razvoju otpornosti na negativne utjecaje na socijalnu i emocionalnu kompetenciju, ističe kako su ključni koraci već spomenuti u prethodnom odgovoru. Smatra da djecu treba educirati, suočavati ih s različitim izazovima i ponuditi im alternative za beskonačno gledanje u ekran, poput drugih aktivnosti koje ih mogu angažirati i potaknuti njihov razvoj.

Na pitanje o očekivanim promjenama u vezi s utjecajem društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece, ispitanica izražava zabrinutost zbog nedostatne intervencije u rješavanju ovog rastućeg problema. Ističe kako su sile koje privlače djecu u virtualni svijet i dalje izrazito dominantne, ali unatoč tome, izražava nadu da će se s vremenom pojaviti pozitivni pomaci u suzbijanju negativnih utjecaja.

5.3. Uvidi iz perspektive uloge društvenih medija

Stručnjakinja iz područja društvenih medija ističe kako društveni mediji imaju značajan utjecaj na razvoj djece, osobito u kontekstu jezične komunikacije i svakodnevne interakcije. S jedne strane, društveni mediji omogućuju brzi pristup informacijama i oblikovanje vlastitih stavova, što može imati pozitivan učinak jer djeca lakše i brže dolaze do različitih perspektiva i znanja. Međutim, s druge strane, naglašava se i negativan aspekt ovog utjecaja, pri čemu djeca postaju podložnija utjecajima pojedinaca koji nemaju stvarni autoritet, što ih čini osjetljivijima na prihvaćanje sponzoriranih sadržaja i neprovjerenih informacija.

Nadalje, upozorava se na problem smanjenog raspona pažnje kod djece, odnosno problem podijeljene pažnje, što je posljedica stalne izloženosti digitalnim sadržajima. Neprestana potreba za dopaminskim stimulacijama, koja se očituje kroz brzu promjenu sadržaja, može negativno utjecati na kognitivni razvoj djece, čineći ih sklonijima traženju trenutnih zadovoljstava, a smanjujući im sposobnost za dulju koncentraciju i promišljanje.

Kada je riječ o utjecaju društvenih medija na način na koji djeca komuniciraju i surađuju s vršnjacima, primjetna je pojava vršnjačkog nasilja u digitalnom prostoru, koje često može biti intenzivnije i okrutnije nego u izravnim, fizičkim interakcijama. Iako društveni mediji omogućuju djeci stvaranje i održavanje prijateljstava na globalnoj razini, ovaj oblik komunikacije često dovodi do smanjenja kvalitete stvarnih, licem-u-lice interakcija, potičući povlačenje iz stvarnog svijeta i povećavajući ovisnost o digitalnim platformama.

Trenutno se u istraživanjima utjecaja društvenih medija na djecu prepoznaju specifični trendovi koji značajno oblikuju njihov socijalni i emocionalni razvoj. Jedan od prominentnih trendova, po njezinom mišljenju, jest brza i česta promjena uzora, što je posljedica velike dostupnosti informacija na digitalnim platformama. Dok su prethodno uzori imali dugotrajniji i stabilniji utjecaj na razvoj identiteta, sadašnja dinamika omogućava djeci da se konstantno prebacuju s jednog uzora na drugi. Ova volatilitnost može destabilizirati proces formiranja identiteta i smanjiti kontinuitet u razvoju osobnih vrijednosti i stavova. Paralelno s tim, uočava se intenzivna upotreba engleskog jezika i jezičnih posuđenica, što se manifestira kroz upotrebu skraćenica i fonoloških varijacija. Ova jezična adaptacija, koja se često pojavljuje u digitalnim komunikacijama, može dovesti do zanemarivanja gramatičkih normi i smanjenja kognitivne dubine verbalne interakcije. Time se može smanjiti kvaliteta komunikacije, kako u pisanom, tako i u usmenom obliku, što ima potencijal za smanjenje funkcionalne socijalne interakcije.

Utjecajem trendova na socijalni i emocionalni razvoj djece, stručnjakinja ukazuje na nekoliko ključnih posljedica. Postoji povećana sklonost ka razvoju anksioznih poremećaja i socijalne pasivnosti. Digitalna anonimnost omogućava djeci da se povuku u virtualni svijet, čime se smanjuje potreba za stvarnim socijalnim kontaktima i može uzrokovati smanjenje socijalnih vještina i povećanu izolaciju. Istraživanja sugeriraju da postojeći digitalni fenomeni, poput idealiziranih prikaza života i savršeno uređenih slika, mogu doprinosti povećanju emocionalnih poremećaja kao što su depresija i anksioznost. Navedene varijante prikaza stvarnosti mogu uzrokovati disonanciju između stvarnog i prikazanog identiteta, što narušava samopouzdanje i doprinosi emocionalnom stresu kod djece. Nadalje, postoji pojačan fenomen nerealnih očekivanja u vezi s uspjehom, gdje djeca vjeruju da mogu postići visoku razinu popularnosti i materijalnog uspjeha poput influencera bez značajnog napora. Deluzija uspjeha može dovesti do razočaranja i

frustracije kada se njihova stvarnost ne uskladi s očekivanjima, što može dodatno narušiti njihovu emocionalnu i socijalnu stabilnost.

Korištenje društvenih medija utječe na emocionalni razvoj i socio-emocionalnu kompetenciju djece na nekoliko načina. S pozitivne strane, društveni mediji mogu poboljšati djetetovu sposobnost prepoznavanja i izražavanja vlastitih emocija. Dostupnost informacija o mentalnom zdravlju omogućuje djeci, čak u mlađoj dobi, da preciznije identificiraju i artikuliraju emocionalne stanja poput tuge ili stresa. Sugovornica je navela primjer djeteta od jedanaest godina koje ima jasno izražene stavove naspram nekih tematika što nije bila česta praksa dosadašnjih generacija. Međutim, negativni učinci uključuju izloženost nasilju i grubom jeziku, posebno u kontekstu online igara, što može promicati agresivne obrasce ponašanja. Također, stalna izloženost idealiziranim prikazima na društvenim mrežama može uzrokovati nisko samopouzdanje i povećati anksioznost, što dodatno komplicira emocionalni razvoj djece. Ovi su čimbenici povezani s povećanim rizikom od mentalnih poremećaja, uključujući depresiju i anksioznost, te smanjenjem stvarnih socijalnih interakcija.

Pitanjem o specifičnim sadržajima, primjetno je kako specifični sadržaji na društvenim medijima, posebno na platformama poput Tik Toka, značajno utječu na emocionalnu regulaciju i kompetenciju djece. Sadržaji koji se bave temama poput prekida, depresije ili anksioznosti, pogotovo kada ih prezentiraju mladi influenceri poput Emme Chamberlain, mogu imati snažan utjecaj na mlade korisnike, tvrdi sugovornica. Djeca koja prate ovakve sadržaje mogu se identificirati s iskustvima koja se prezentiraju, što može pomoći u prepoznavanju vlastitih emocionalnih stanja, ali istovremeno postoji rizik od imitacije tih ponašanja. Nadalje, sadržaji povezani s odnosima, nasiljem, šminkanjem i projekcijom idealizirane slike na društvenim mrežama mogu dodatno pojačati pritisak na djecu, pomičući granice onoga što se smatra društveno prihvatljivim ponašanjem ili izgledom. Sve navedeno može dovesti do razvoja neadekvatnih standarda i zahtjeva kod djece već u ranoj dobi, čime se značajno oblikuje njihov emocionalni razvoj i percepcija samih sebe.

Platforme društvenih medija koje predstavljaju najveći rizik za djecu, prema stručnjakinji za društvene medije, uključuju Snapchat i Tik Tok. Obje platforme imaju specifične karakteristike koje mogu negativno utjecati na mlade korisnike. Tik Tok, zbog svoje popularnosti i algoritama

koji brzo prilagođavaju sadržaj, može izložiti djecu problematičnim sadržajima. Snapchat, s druge strane, često se koristi za vršnjačko nasilje, budući da omogućava slanje sadržaja koji se brzo briše, čime se olakšava zlostavljanje bez trajnih dokaza. Korištenje društvenih mreža također utječe na obrasce ponašanja djece, primjerice, omogućavajući im noćne interakcije bez potrebe za fizičkim izlascima, što može poremetiti njihove dnevne rutine i socijalne interakcije u stvarnom svijetu.

Smanjenje negativnih utjecaja društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece, prema sugovornici, počinje s aktivnijom ulogom roditelja. Ona ističe prisutan generacijski jaz između roditelja i djece, posebno u kontekstu razumijevanja i praćenja suvremenih digitalnih trendova. Djeca danas usvajaju digitalne kompetencije i prilagođavaju se virtualnom okruženju znatno brže nego što roditelji mogu pratiti, što rezultira njihovim nedovoljnim razumijevanjem specifičnih sadržaja i njihovog utjecaja. Na primjeru popularnih influencera i glazbenika poput Desingerice, ističe se da roditelji često ne razumiju ili podcjenjuju utjecaj takvih medijskih pojava na formiranje društvenih normi kod djece, posebice u pogledu rodni uloga i vrijednosti povezanih s materijalizmom.

Kao primjer dobre prakse, sugovornica naglašava potrebu za sustavnom edukacijom roditelja i djece o medijskoj pismenosti. Preporučuje intervencije koje uključuju razvijanje kritičkog mišljenja kod djece kroz edukaciju o dešifriranju medijskih poruka, uz otvoreni dijalog između roditelja i djece o digitalnom sadržaju koji konzumiraju. Aktivno sudjelovanje roditelja u digitalnom životu djece, praćenje i razumijevanje medijskih trendova, te postavljanje jasnih pravila i granica u korištenju društvenih medija, ključni su za izgradnju zdravog odnosa djece prema tehnologiji.

Društveni mediji mogu značajno unaprijediti socijalni i emocionalni razvoj djece usmjeravanjem na produkciju odgovornog i kvalitetnog sadržaja. Ključna bi bila implementacija ciljanih kampanja koje uključuju mlade kao ključne aktere u podizanju svijesti o štetnosti dezinformacija i neprovjerenog sadržaja koji djeca često nekritički konzumiraju. Navedene bi kampanje promicale razvoj medijske pismenosti, kritičko razmišljanje i osnaživale djecu da s većom pažnjom i odgovornošću pristupaju digitalnim sadržajima, čime bi se promovirao zdraviji i sigurniji digitalni ekosustav.

Prema stajalištu sugovornice neće doći do značajnih promjena u načinu na koji društveni mediji utječu na djecu ukoliko ne dođe do povećanja svijesti i odgovornosti na individualnoj razini. Ključna promjena treba se odviti kroz proaktivnu edukaciju roditelja i odgojitelja o utjecaju društvenih medija i umjetne inteligencije, naglašavajući važnost njihovog svjesnog i informiranog korištenja. Umjesto pasivnog pristupa uloga roditelja je da aktivno prepoznaju i upravljaju novim navikama djece. Bez individualnog angažmana, društvo neće imati temelj za kolektivnu prilagodbu i prevenciju negativnih posljedica. S obzirom na brzinu tehnoloških promjena, postoji mogućnost da se društvo suoči s novim, još kompleksnijim izazovima koji će zahtijevati stalnu prilagodbu i strategijsko usklađivanje s razvojem digitalnih tehnologija.

6. RASPRAVA REZULTATA

Istraživanje se usmjerilo na analizu utjecaja društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece kroz tri ključne perspektive: psihološku, obrazovnu i medijsku, omogućavajući sveobuhvatan uvid u kompleksne interakcije između digitalne prisutnosti i razvojnih procesa kod djece. Rezultati pokazuju kompleksne interakcije između digitalne prisutnosti i razvoja djece, konkretno usmjereni na posljedice koje digitalni mediji imaju na razvoj djeteta, pri čemu se naglašava kako se ove posljedice mogu razumjeti kroz promjene koje društveni mediji donose u socijalnim i emocionalnim domenama.

Putem teorije socijalne kompetencije (Jurčević-Lozančić, 2011), koja uključuje sposobnost regulacije emocija, razumijevanja socijalnih normi i uspješno funkcioniranje u društvenim interakcijama, rezultati se mogu interpretirati kroz prizmu promjena koje društveni mediji donose u ovim područjima. Istraživanje pokazuje kako, unatoč potencijalu društvenih medija za pružanje novih prilika za socijalizaciju i razvoj socijalnih vještina, njihova prekomjerna uporaba može uzrokovati značajne smetnje u razvoju socijalne kompetencije. Specifično, dulje izlaganje digitalnim platformama povezano je sa smanjenjem kvalitete međuljudskih odnosa, fragmentacijom socijalnih vještina i otežanim razvojem empatije i suradnje. U ovom kontekstu, rezultati sugeriraju da prekomjerna izloženost društvenim medijima može negativno utjecati na sposobnost djece da razviju i održavaju kvalitetne međuljudske odnose te da se učinkovito nose sa socijalnim izazovima.

Emocionalna kompetencija, koja se definira kao sposobnost prepoznavanja, izražavanja i reguliranja vlastitih emocija te razumijevanje emocionalnih stanja drugih, također je zahvaćena, a djelomice i narušena prisutnošću društvenih medija. Područje emocionalne kompetencije ukazuje na potrebu za stvarnim emocionalnim iskustvima kako bi se razvoj ove kompetencije mogao adekvatno odvijati. Rezultati istraživanja ukazuju kako društveni mediji često nude idealizirane i izobličene prikaze emocija koji mogu narušiti stvarnu percepciju emocionalnih stanja i smanjiti sposobnost djece da se bave kompleksnim emocionalnim situacijama u stvarnom životu. Prikazivanje površnih i povremeno neautentičnih emocionalnih reakcija na digitalnim platformama može ometati razvoj dubljih emocionalnih vještina i empatije. Neadekvatna ili

prekomjerna upotreba društvenih medija može dovesti do smanjenja kognitivnih sposobnosti kao što su kreativnost i pažnja. Rezultati ovog istraživanja stoga ukazuju na potrebu za balansiranjem digitalne i fizičke aktivnosti kako bi se osigurao optimalan razvoj kognitivnih i socijalnih kompetencija i vještina.

Na temelju analize svakodnevnih interakcija s djecom, jasno je da prekomjerna izloženost digitalnim igrama i društvenim medijima dovodi do značajnih promjena u emocionalnom i socijalnom funkcioniranju djece. Navedene promjene, prema psihološkom uvidu, uključuju povećanu razdražljivost, smanjenu koncentraciju i pogoršanje akademskih rezultata, što često vodi ka ozbiljnim fizičkim i psihičkim posljedicama. U kontekstu digitalne ere, sugovornice dodatno naglašavaju potrebu za promjenama u načinu na koji djeca koriste digitalne tehnologije. Neprestano traženje dopaminskih stimulacija kroz brze promjene sadržaja može negativno utjecati na kognitivni razvoj, smanjujući sposobnost dulje koncentracije i promišljenog razmišljanja. Također, virtualna komunikacija, iako omogućava globalno povezivanje, može smanjiti kvalitetu osobnih interakcija, povećavajući rizik od vršnjačkog nasilja i povlačenja iz stvarnog života. Kako bi se ublažili navedeni negativni utjecaji, ključna je aktivnija uloga roditelja u nadzoru i usmjeravanju djece u njihovoj interakciji s digitalnim sadržajima, kako bi se unaprijedila njihova socijalna i emocionalna kompetencija te omogućio razvoj njihove potencijalnosti. To uključuje, kako je istaknuto, postavljanje jasnih pravila i granica u korištenju društvenih medija, ali i razumijevanje suvremenih medijskih trendova od strane roditelja. No isto tako istaknuta je i uloga obrazovanja kao i odgovornost društvenih medija i njihovih aktera u unapređivanju socio-emocionalnog razvoja djece putem proizvodnje odgovornog i kvalitetnog sadržaja, napose onog koji potiče kritičko razmišljanje djece i njihov proaktivan stav.

Sve tri perspektive (psihološka, obrazovna i ona koja se tiče društvenih medija) ukazuju na kompleksnost ove teme i potrebu interdisciplinarnosti u pristupu te daju ključne preporuke za praksu, koje uključuju razvoj strategija za regulaciju vremena provedenog na društvenim medijima, poticanje stvarnih socijalnih interakcija i kritičko razmišljanje o sadržajima s kojima djeca dolaze u kontakt. Usklađivanje digitalne upotrebe s potrebama djece, uz aktivan nadzor i smjernice od strane roditelja i odgojitelja, može umanjiti negativne učinke i potaknuti zdrav razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija. Konačno, prepoznavanje društvenih medija kao integralnog dijela suvremenog razvojnog konteksta u kojemu djeca odrastaju zahtijeva holistički

pristup u njihovom korištenju. Roditelji, odgojitelji i obrazovni stručnjaci trebaju raditi zajedno kako bi osigurali da digitalne tehnologije služe kao alat za poticanje razvoja, a ne kao prepreka u razvoju djeteta. Razumijevanje granica digitalnog svijeta i poticanje stvarne socijalne interakcije može značajno unaprijediti socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece, osiguravajući da društveni mediji budu upotrebljavani na način koji doprinosi, a ne ometa, njihovom cjelokupnom razvoju.

7. ZAKLJUČAK

Ovaj završni rad usmjeren je na analizu utjecaja društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece kroz tri ključne perspektive: psihološku, obrazovnu i medijsku. Osnovni cilj istraživanja bio je protumačiti i razumjeti kako digitalni mediji utječu na razvoj djece, posebno u pogledu njihovih socijalnih i emocionalnih kompetencija i vještina, te kako se te promjene mogu interpretirati kroz teorijske uvide o njihovoj ulozi, razvoju i potencijalnosti.

Društveni mediji predstavljaju alat s ogromnim potencijalom za dobrobit djece, ali i uz niz štetnih učinaka, pri čemu se ne može posve odrediti granica između njihovih pozitivnih i negativnih učinaka. U svijetu u kojem odrastaju neizbježan je susret djeteta s društvenim medijima pri čemu, uz roditelje, obrazovni sustav kao i proizvođači medijskih sadržaja, imaju bitnu ulogu u tome kako će digitalna tehnologija utjecati na samo dijete i njegove kompetencije.

Rezultati istraživanja jasno pokazuju da društveni mediji imaju složen i višestruk utjecaj na razvoj djece. Istraživanje je otkrilo da, iako društveni mediji nude brojne prilike za socijalizaciju i kreativnu izražajnost, njihova prekomjerna uporaba može značajno ometati razvoj socijalnih vještina i emocionalne kompetencije. Konkretno, veća izloženost digitalnim platformama povezana je s disperzijom pažnje što utječe i na rezultate učenja, smanjenje kvalitete međuvršnjačkih odnosa, fragmentaciju socijalnih vještina, te otežani razvoj empatije i suradnje. Također, emocionalna kompetencija djece može biti narušena zbog iskrivljenih, često idealiziranih prikaza emocija na društvenim medijima, što može posljedično utjecati na razvoj stvarnih emocionalnih kompetencija i smanjiti sposobnost djece da se nose s kompleksnim emocionalnim situacijama.

U istraživanju koje se temeljilo na višestrukim i iz više perspektiva iskazanim uvidima o postavljenom problemu korišten je kvalitativni metodološki pristup koji je omogućio da, uz iskustva sugovornica u radu s djecom, njihova refleksivnost, zainteresiranost za djecu i poznavanje teme pridonese kvaliteti dobivenih rezultata.

Praktična vrijednost ovih rezultata leži u razumijevanju kako društveni mediji mogu utjecati na razvoj djece i kako se ti utjecaji mogu dijelom kontrolirati i regulirati. Preporuke uključuju razvoj strategija za regulaciju vremena provedenog na društvenim medijima, poticanje stvarnih socijalnih interakcija, te kritičko razmišljanje o sadržajima s kojima djeca dolaze u kontakt.

Preporuke za daljnja istraživanja uključuju potrebe za longitudinalnim studijama koje bi omogućile dublje razumijevanje dugoročnih utjecaja društvenih medija na razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija djece. Također, potrebno je istražiti učinkovitost različitih intervencija i strategija za upravljanje vremenom provedenim na društvenim medijima, kao i njihov utjecaj na razvoj socio-emocionalnih kompetencija u dječjem uzrastu.

Daljnja istraživanja trebala bi se, isto tako, fokusirati na razvoj kvalitetnih obrazovnih programa na društvenim medijima koji u djece potiču kreativno razmišljanje i suradnju, podržavajući upotrebu digitalnih tehnologija u skladu s potrebama djece.

U konačnici, rad naglašava važnost holističkog pristupa u pristupu društvenim medijima, gdje razumijevanje njihovih negativnih učinaka i njihovih potencijalnosti te svijest o usklađivanju digitalnih i stvarnih iskustava može značajno pridonijeti socijalnoj i emocionalnoj kompetenciji djece. Praktična primjena rezultata ovog istraživanja, koje uključuje uvide iz različitih disciplina, odnosno struka, može pomoći u oblikovanju politika i strategija s ciljem skladnog i inovativnog razvoja djece u suvremenom digitalnom okruženju.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the youth self-report and 1991 Profile*. University of Vermont, Department of Psychiatry.
2. Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj*. Naklada Slap.
3. Goleman, D. (2008). *Emocionalna inteligencija*. Mozaik knjiga.
4. Groothuis, D. R. (2003). *Duša u kiberprostoru*. STEPress.
5. Ilišin, V., Marinović Bobinac, A. i Radin F. (2001). *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
6. Katz, L. G., McClellan, D. I. (1999). Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije. Educa.
7. Longo, I. (2001). *Roditeljstvo se može učiti*. Alinea.
8. Salovey, P. i Sluyter, D. J. (1999). *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija*. Educa.
9. Shapiro, L.E. (2007). *Kako razviti emocionalnu inteligenciju djeteta*. Mozaik knjiga.

Članci:

1. Bar-On, R. (2006). The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI). *Psicothema*, 18(suppl.), 13-25. <https://www.psicothema.com/pdf/3271.pdf>
2. Brčić, I. (2018). Utjecaj medija na gledatelja od najranije do odrasle dobi. *In media sres*, 7 (13), 2019-2027. <https://hrcak.srce.hr/205773>
3. Buljubašić-Kuzmanović, V. (2010). Socijalne kompetencije i vršnjački odnosi u školi. *Pedagogijska istraživanja*, 7 (2), 191-201.
4. Buško, V., Babić, A. (2006). Prilog empirijskoj provjeri uloge emocionalne inteligencije u školskom postignuću osnovnoškolaca. *Odgovne znanosti*, 8 (2), 313-327.

5. Jurčević-Lozančić, A. (2011). Teorijski pogledi na razvoj socijalne kompetencije predškolskog djeteta, *Pedagogijska istraživanja*, 8(2), 271-279, <https://hrcak.srce.hr/clanak/172458>
6. Kietzmann, J., Hermkens, S., McCarthy, I. P., Silvestre, B. (2011) Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business Horizons*, 54(3):241-251.
7. Mužić, J. (2014). Štetan utjecaj virtualnoga svijeta na djecu. *Obnovljeni Život*, 69(3), 395-404. <https://hrcak.srce.hr/129187>
8. Obar, J. A., Wildman, S. (2015). Social Media Definition and the Governance Challenge: An Introduction to the Special Issue. *SSRN Electronic Journal*, 39 (9), 745-750. https://www.researchgate.net/publication/315455917_Social_Media_Definition_and_the_Governance_Challenge_An_Introduction_to_the_Special_Issue
9. Sindik, J. i Veselinović Z. (2010). Kako odgojiteljice percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 16(2), 107-133 <https://hrcak.srce.hr/63943?lang=hr>

Internetski izvori:

1. Slišković, A. (2017). Kvalitativne istraživačke metode u psihologiji. Dostupno na: <https://psihologija.unizd.hr/Portals/12/pdf/Nastava/KIMP.pdf>.

PRILOZI

Prilog 1: Pitanja za dubinski intervju s psihologinjom

1. Uvodno predstavljanje (uzajamno), uz Vaše kratko objašnjenje o svrsi razgovora.
Možete li nam nešto reći o sebi, o vašem profesionalnom radu kao psihologinja?
2. Koliko dugo radite kao psihologinja s djecom i kojeg su uzrasta? S obzirom na temu ovog rada, zanima me kako procjenjujete njihovu socijalnu i emocionalnu kompetenciju općenito? Primjećujete li neke promjene zadnjih godina?
3. Danas se djeca već od rane dobi služe društvenim medijima. Kako po Vašem mišljenju društveni mediji utječu na razvoj djece? Kako, prije svega, oblikuju svakodnevnu interakciju i komunikaciju djece?
Možete li navesti neke primjere kako društveni mediji utječu na način na koji djeca komuniciraju i surađuju s vršnjacima?
4. Kako biste definirali socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece u kontekstu modernog odrastanja, te koje su iz Vaše optike pozitivne, a koje negativne posljedice korištenja društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece?
5. Primjećujete li specifične sadržaje na društvenim medijima koji posebno utječu na emocionalnu regulaciju, odnosno emocionalnu kompetenciju djece?
Možete li navesti primjere sadržaja koji su posebno štetni za emocionalni rast, odnosno socioekonomsku kompetenciju djece ?
6. Opažate li neke promjene u ponašanju djece vezano uz problematičnost medijskih sadržaja?
7. Kako bi se, po Vašem mišljenju, mogli smanjiti negativni utjecaji društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece?
Koji su po Vama primjeri dobre prakse, odnosno koje bi bile primjerene intervencije za smanjenje negativnog utjecaja društvenih medija?
8. Koji bi bili pristupi koji mogu pomoći u razvoju otpornosti od negativnih utjecaja na socijalnu i emocionalnu kompetenciju? Imate li Vi neke prijedloge u tom smjeru?
9. Kakve promjene očekujete u budućnosti u vezi s utjecajem društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece?

Prilog 2: Pitanja za dubinski intervju s nastavnicom

1. Uvodno predstavljanje (uzajamno), uz Vaše kratko objašnjenje o svrsi razgovora.
Možete li nam za početak nešto reći o sebi, o Vašem profesionalnom radu i o radu s učenicima?
2. Koliko dugo predajete djeci i kojeg su uzrasta? S obzirom na temu ovog rada, zanima me kako procjenjujete njihovu socijalnu i emocionalnu kompetenciju općenito? Primjećujete li neke promjene zadnjih godina?
3. Danas se djeca već od rane dobi služe društvenim medijima. Kako po Vašem mišljenju društveni mediji utječu na razvoj djece? Kako, prije svega, oblikuju svakodnevnu interakciju i komunikaciju djece?
Možete li navesti neke primjere kako društveni mediji utječu na način na koji djeca komuniciraju i surađuju s vršnjacima?
4. Koje su iz Vaše optike pozitivne, a koje negativne posljedice korištenja društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece?
Možete li navesti neke primjere iz vaše prakse, odnosno svakodnevne komunikacije s djecom vezano uz spomenute posljedice?
5. Primjećujete li specifične sadržaje na društvenim medijima koji posebno utječu na emocionalnu regulaciju, odnosno emocionalnu kompetenciju djece?
Možete li navesti primjere sadržaja koji su posebno štetni za emocionalni rast, odnosno socioekonomsku kompetenciju djece?
6. Opažate li neke promjene u ponašanju učenika i učenica vezano uz problematičnost medijskih sadržaja?
7. Kako bi se, po Vašem mišljenju, mogli smanjiti negativni utjecaji društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece?
Koji su po Vama primjeri dobre prakse, odnosno primjerene intervencije za smanjenje negativnog utjecaja društvenih medija?
8. Koji bi bili pristupi koji mogu pomoći u razvoju otpornosti od negativnih utjecaja na socijalnu i emocionalnu kompetenciju? Imate li Vi neke prijedloge u tom smjeru?
9. Kakve promjene očekujete u budućnosti u vezi s utjecajem društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece?

Prilog 3: Pitanja za dubinski intervju sa stručnjakinjom za društvene medije

1. Uvodno predstavljanje (uzajamno), uz vaše kratko objašnjenje o svrsi razgovora.
Možete li nam nešto reći o sebi, o vašem profesionalnom radu u području društvenih medija?
2. Danas se djeca već od rane dobi služe društvenim medijima. Kako po Vašem mišljenju društveni mediji utječu na razvoj djece? Kako, prije svega, oblikuju svakodnevnu interakciju i komunikaciju djece?
Kako prema Vašem uvidu društveni mediji utječu na način na koji djeca komuniciraju i surađuju s vršnjacima?
3. Koji su trendovi u korištenju društvenih medija među djecom koje trenutno primjećujete?
Kako ti trendovi po Vašem mišljenju utječu na njihov socijalni i emocionalni razvoj?
4. Koje su iz Vaše optike pozitivne, a koje negativne posljedice korištenja društvenih medija na emocionalni rast, posebno socioemocionalnu kompetenciju djece?
Možete li navesti neke primjere vezano uz spomenute posljedice?
5. Primjećujete li specifične sadržaje na društvenim medijima koji posebno utječu na emocionalnu regulaciju djece, odnosno emocionalnu kompetenciju djece?
6. Koje platforme društvenih medija koje koriste djeca u nas predstavljaju najveći rizik bilo zbog njihovog profila ili problematičnosti njihovog sadržaja ?
7. Kako bi se, po Vašem mišljenju, mogli smanjiti negativni utjecaji društvenih medija na socijalnu i emocionalnu kompetenciju djece?
8. Koji su prema Vašem uvidu primjeri dobre prakse te koje bi bile primjerene intervencije za smanjenje negativnog utjecaja društvenih medija?
9. Kako društveni mediji mogu bolje i na primjeren način podržati socijalni i emocionalni razvoj djece?
10. Kakve promjene s tim u vezi očekujete u budućnosti? Imate li neke konkretne prijedloge?

